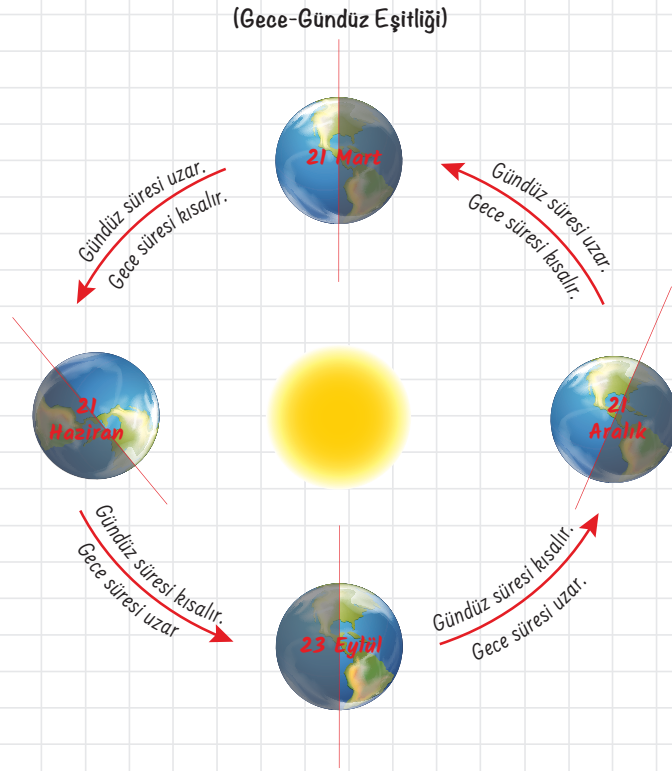

2021 - 2022
GYGK
COĖRAFYA TEKRAR

TÜRKİYE'DE ÖZEL TARİHLER

21 Haziran Solstisi (Yaz Gün Dönümü)

- ☞ Türkiye güneş ışınlarını yıl içerisinde alabileceği en büyük açı ile alır.
- ☞ Türkiye'de yaz mevsimi yaşanır.
- ☞ Türkiye'de yıl içerisindeki en uzun gündüz, en kısa gece süresi yaşanır.
- ☞ Türkiye'de cisimlerin yıl içerisindeki en kısa gölge boyları oluşur.
- ☞ Bu tarihten sonra gündüz süresi kısaltmaya başlar ve 21 Aralık'a kadar kısalma devam eder.

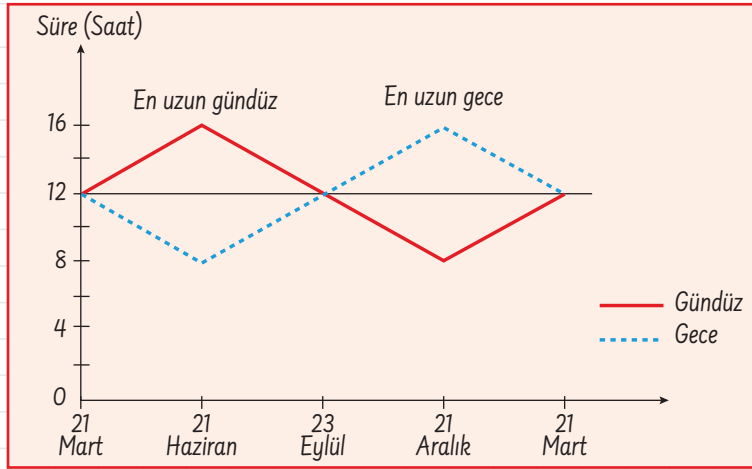
21 Aralık Solstisi (Kış Gün Dönümü)

- ☞ Türkiye güneş ışınlarını yıl içerisinde alabileceği en küçük açı ile alır.
- ☞ Türkiye'de kış mevsimi yaşanır.
- ☞ Türkiye'de yıl içerisindeki en uzun gece, en kısa gündüz süresi yaşanır.
- ☞ Türkiye'de cisimlerin yıl içerisindeki en uzun gölge boyları oluşur.
- ☞ Bu tarihten sonra gece süresi kısaltmaya başlar ve 21 Haziran'a kadar kısalma devam eder.

21 Mart-23 Eylül Ekinoksu

- ☞ Dünya'da gece-gündüz eşitliği yaşanır. (12 saat gece - 12 gündüz)
- ☞ Aynı boylam (meridyen) üzerindeki noktalarda güneş aynı anda doğar ve aynı anda batar.
- ☞ 21 Mart'tan sonra gündüz süresi 12 saati aşar ve gündüz süresinin uzaması 21 Haziran'a kadar devam eder.
- ☞ 23 Eylül'den sonra gece süresi 12 saati aşar ve gece süresinin uzaması 21 Aralık'a kadar devam eder.

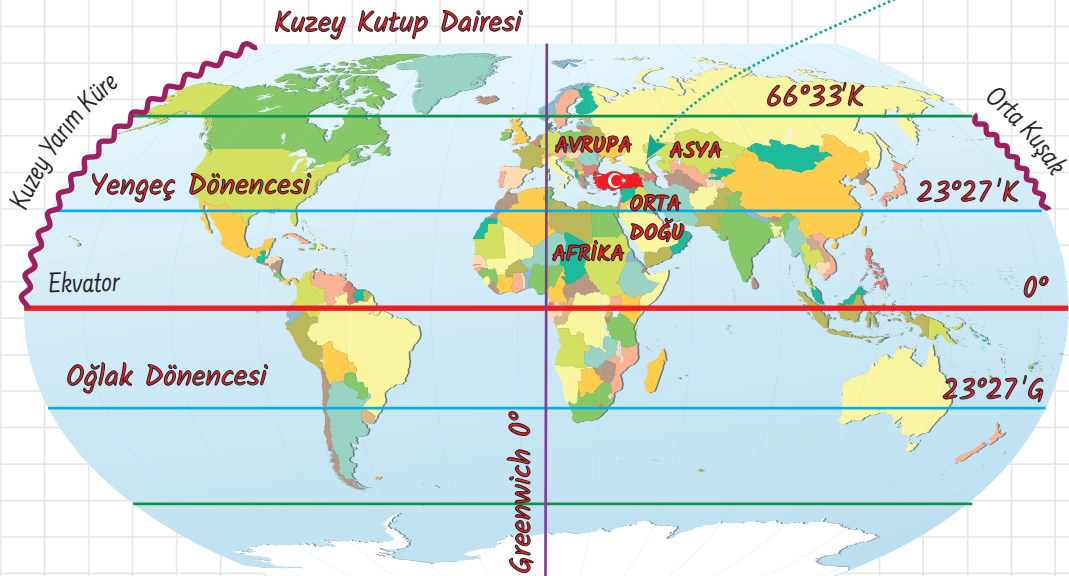

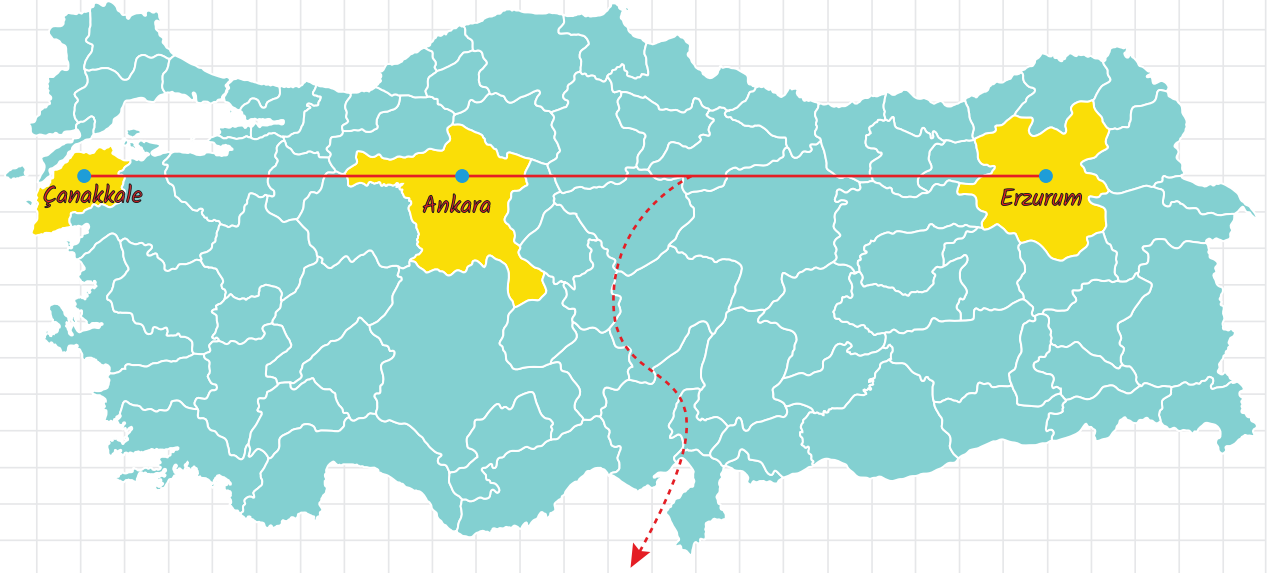
TÜRKİYE'NİN MUTLAK KONUMUNUN SONUÇLARI

Enlem ve boylam ile ilgili özellikler mutlak (matematiksel) konumun sonucudur.

AYNI ENLEM ÜZERİNDEKİ NOKTALARIN ORTAK ÖZELLİKLERİ

Türkiye'de aynı enlemdeki merkezlerin ortak özellikleri

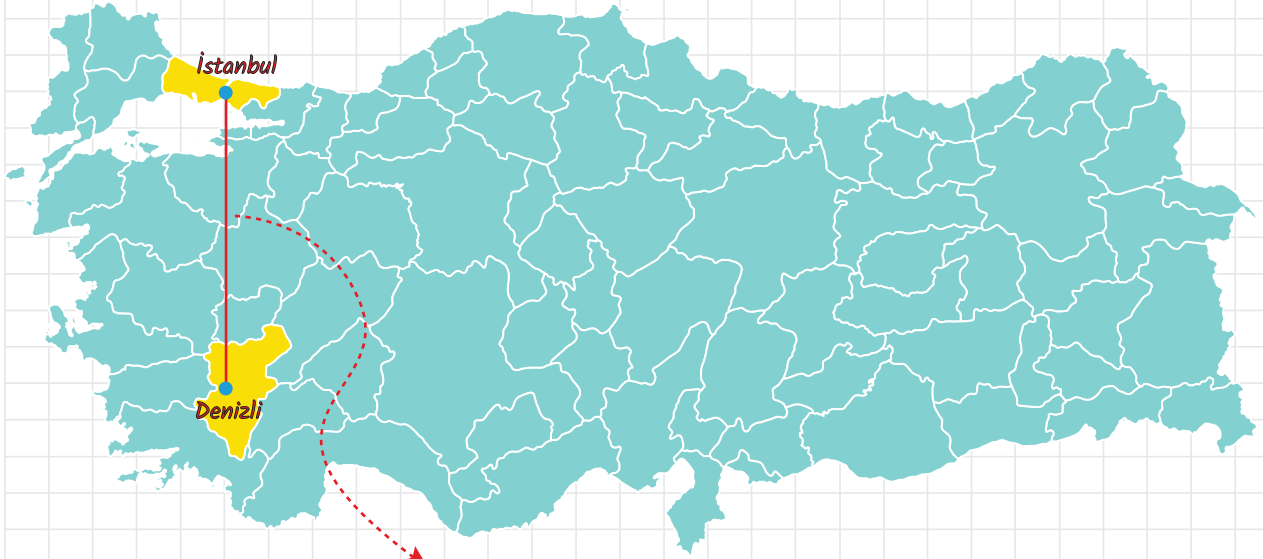
- ↳ Gece-gündüz süreleri
- ↳ Ekvatora olan kuş uçuşu uzaklıkları
- ↳ Yer çekimi ivmeleri
- ↳ Çizgisel hızları
- ↳ Gurup-tan süreleri
- ↳ Alaca karanlık süreleri (Güneşin doğuş ve batış süreleri)
- ↳ Yıl içerisindeki gölge boyu uzunluğu
- ↳ Güneş ışınlarının yıl içerisindeki geliş açısı
- ↳ Gece-gündüz süre farkları

AYNIDIR

Türkiye'de aynı enlem üzerindeki noktalarda yükselti, karasallık-denizellik koşulları farklı olduğu için sıcaklık ortalamaları aynı değildir.

AYNI BOYLAM ÜZERİNDEKİ NOKTALARIN ORTAK ÖZELLİKLERİ

Türkiye'de aynı boylamdaki merkezlerin ortak özellikleri

- ↳ Yerel saatler
- ↳ Saat dilimi
- ↳ Başlangıç meridyeni veya herhangi bir boylam ile aralarındaki yerel saat farkı
- ↳ Öğle vakitleri
- ↳ Ekinokslarda güneşin doğuş ve batış anı
- ↳ Güneşin tepe noktasında olduğu an

AYNIDIR

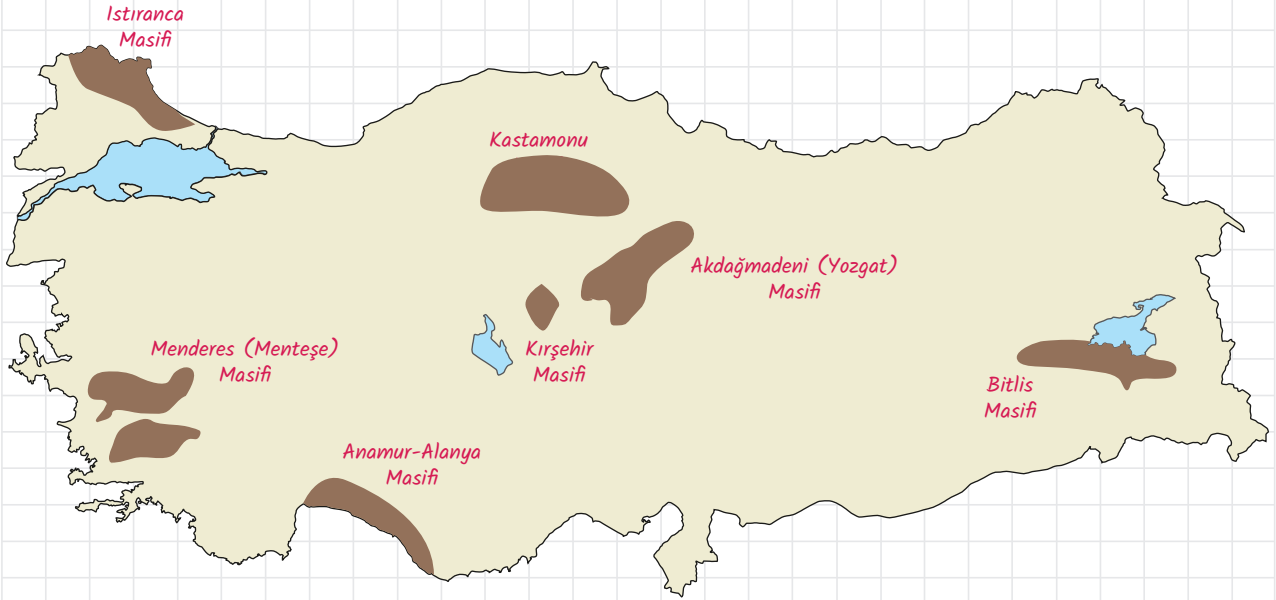
Türkiye'de aynı boylam üzerindeki noktaların başlangıç meridyeni veya herhangi bir boylam ile aralarındaki kuş uçuşu mesafe aynı değildir.

JEOLJİK ZAMANLARDA TÜRKİYE

Birinci Jeolojik Zaman

Bu zamanda Türkiye'nin bulunduğu yerde **Tethys Denizi** yer alıyordu. Bu denizin tabanında bulunan tortullar, güneydeki (Afrika ve Arabistan levhası) ve kuzeydeki (Avrasya levhası) levhaların birbirlerine doğru yaklaşımları sonucunda kıvrılarak su yüzüne çıkmıştır. Bu kara parçaları günümüzde sert kütleler, yani masifler hâlinindedir.

Ülkemizdeki Başlıca Masif Araziler

Birinci Jeolojik Zaman'da bitki kalıntılarının çukur alanlarda birikmesi sonucunda da Zonguldak çevresindeki **taş kömürü** yatakları meydana gelmiştir.

Üçüncü Jeolojik Zaman

- Bu zaman, Türkiye'nin yeryüzü şekillerinin oluşumu bakımından çok önemlidir. Çünkü **Alp Orojenezi** bu zamanda oluşmuştur. Alp orojenik hareketleri en şiddetli safhasına ulaşmış, **Toros** ve **Kuzey Anadolu** dağları oluşmuş, iç kısımlar ise göllerle kaplanmıştır.
- Aynı zamanda Anadolu'da hüküm süren nemli ve sıcak iklim şartları altında tropikal ormanları andıran gür bir bitki örtüsü yetişmiştir. Buralardan gelen organik maddeler zamanla göl ortamında birikerek günümüzdeki **linyit** yataklarının oluşumunu sağlamıştır,
- İç Anadolu ve Doğu Anadolu'daki **tuz yatakları** ile Güneydoğu Anadolu'daki **petrol** yatakları da bu zamanda meydana gelmiştir. Ayrıca ülkemizdeki **bor** yatakları da bu zamanda oluşmuştur.
- Üçüncü Jeolojik Zaman sonlarına doğru Anadolu bütünüyle yükselmeye başlamıştır. Bunun sonucunda ülkemizde kırık hatları oluşmuştur. Bu kırık hatlarının en önemlileri Kuzey ve Doğu Anadolu ile Batı Anadolu'daki kırık hatlarıdır. Bu durum Türkiye'nin etkin bir deprem kuşağında yer almasına neden olmuştur.

Dördüncü Jeolojik Zaman

- Bugünkü Ege Denizi'nin yerinde bulunan Egeid karası çökmüş, Akdeniz'in sularının bu alanı işgal etmesiyle **Ege Denizi** oluşmuştur. **İstanbul** ve **Çanakkale Boğazlarının** oluşması ile de Akdeniz'in suları Ege, Marmara Denizi yoluyla Karadeniz'e karışarak başlangıçta tatlı olan Karadeniz'in sularını tuzlulaştırmıştır.
- İç ve Doğu Anadolu'da yaygın olan volkanik dağların oluşumu tamamlanmıştır.

TÜRKİYE'NİN DAĞLARI

Kuvrim Dağları

1 Allahuekber Dağları	9 Yıldız Dağları
2 Kaçkar Dağları	10 Bey Dağları
3 Canik Dağları	11 Bolkar Dağları
4 Küre Dağları	12 Aladağlar
5 Ilgaz Dağları	13 Mercan Dağları
6 Bolu Dağları	14 Güneydoğu Toroslar
7 Köroğlu Dağları	15 Cilo Dağları
8 Sündiken Dağları	

Kırık Dağlar

1 Kaz Dağı
2 Madra Dağı
3 Yunt Dağı
4 Bozdağlar
5 Aydın Dağları
6 Menteşe Dağları
7 Nur Dağları

Volkanik Dağlar

1 Kula Konileri
2 Karadağ
3 Karacadağ (İç Anadolu)
4 Hasan Dağı
5 Melendiz Dağı
6 Erciyes Dağı
7 Karacadağ (G.D.A.)
8 Nemrut Dağı
9 Süphan Dağı
10 Tendürek Dağı
11 Ağrı Dağı

Ülkemizdeki en yaygın dağ oluşum şekli ----- dir.

Sıradağ özelliği göstermeyen dağlar ----- dir.

Kırık dağlar en fazla ----- yer alır.

Ülkemizde üzerinde buzul şekillerine rastlanan başlıca dağlar;

-----	-----	-----
-----	-----	-----
-----	-----	-----

TÜRKİYE'DE DAĞLARIN UZANIŞLARI

Ege'de Dağlar Kıyı Çizgisine Dik Uzanır.

Bunun sonucunda;

- ➡ Enine kıyı tipi görülür.
- ➡ Kıyı girinti çıkıntısı, doğal liman, koy ve körfez sayısı fazladır.
- ➡ Kıyı ile iç kesimler arasında ulaşım kolaydır. (Doğu-batı yönünde)
- ➡ Denizellik etkisi iç kısımlara girer ve Akdeniz ikliminin yayılım alanı genişler.

Akdeniz ve Karadeniz'de Dağlar Kıyı Çizgisine Paralel Uzunur.

Bunun sonucunda;

- Boyuna kıyı tipi görülür.
- Kıyı girintisi çıkıntısı, doğal liman, koy ve körfez sayısı azdır.
- Kıyı ile iç kesimler arasında ulaşım zor, yol yapım maliyeti (kuzey-güney yönünde) fazladır.
- Kıyıda yağış fazladır ve yamaç yağışı (orografik) görülür.
- Denizellik etkisi iç kısımlara giremez.

TÜRKİYE'NİN OVALARI

Tektonik

- Yer hareketleri sonucunda oluşan ovalardır.
- Türkiye'deki en yaygın ova çeşididir.
- En büyüğü Konya Ovası'dır. Kırık dağlar arasında kalanlarına graben (çöküntü) ovaları denir.

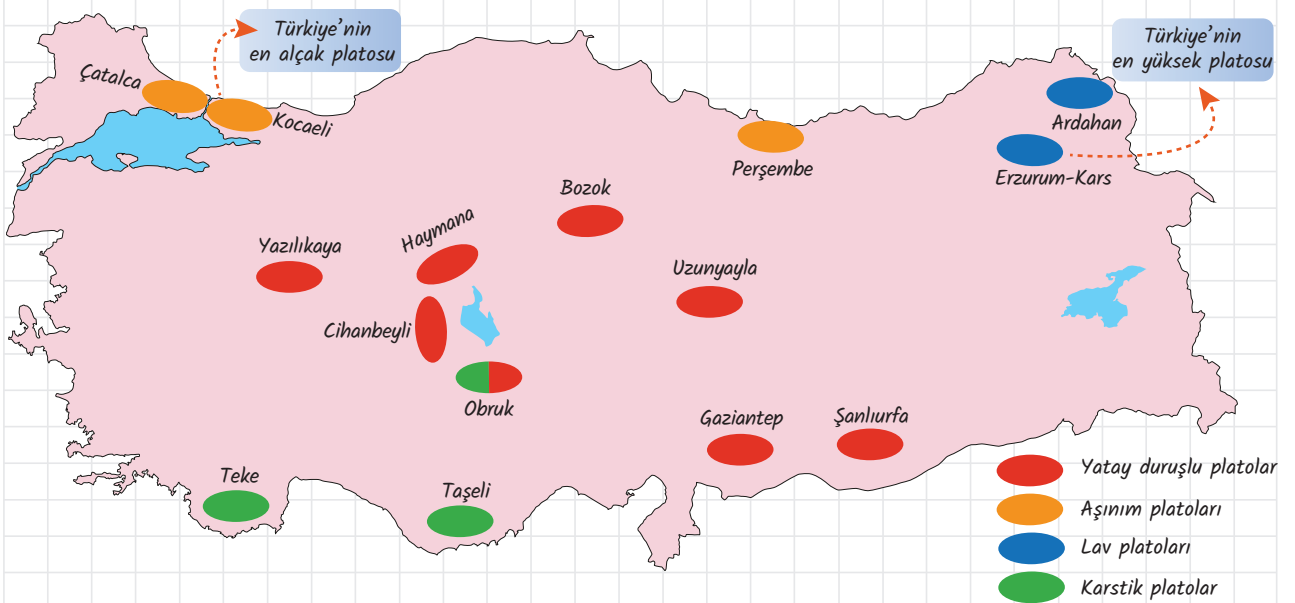
Karstik

- Kalker, jips, kayatzu, dolomit gibi kayaların bulunduğu karstik arazilerde kimyasal çözünmeler ile oluşan düzlüklerdir.
- Polje ovaları olarak da isimlendirilir.
- Akdeniz Bölgesi'nin batısında yaygındır.

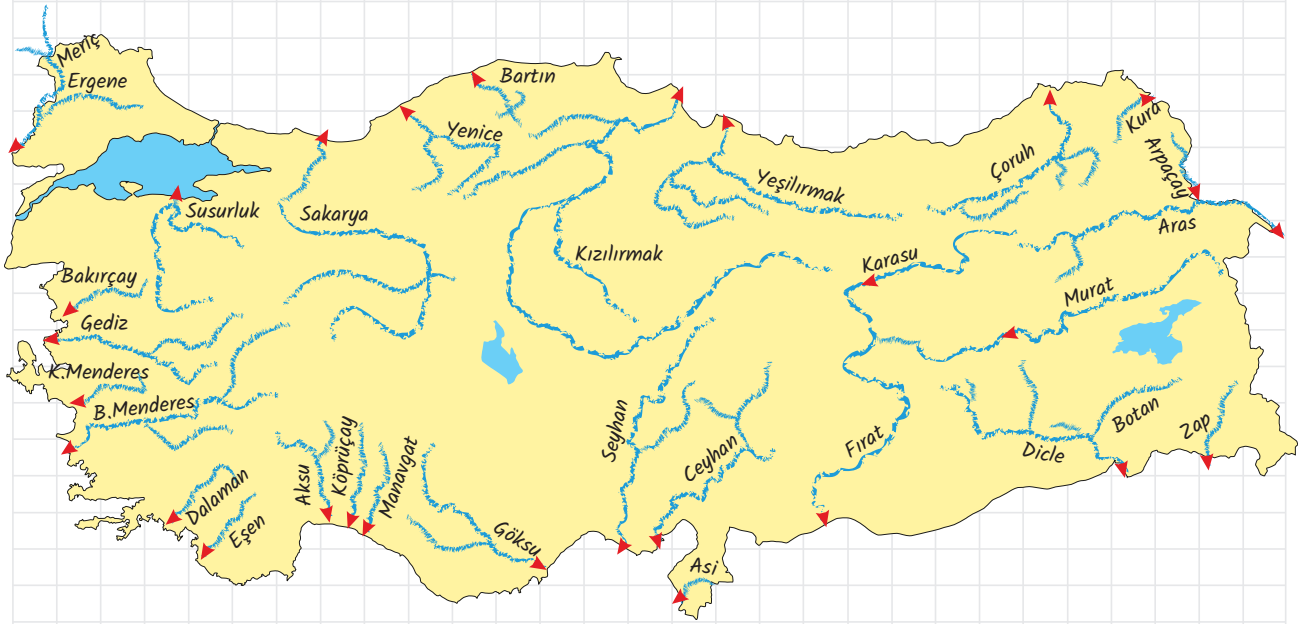
Delta

- Gel-git etkisinin ve kıyı akıntılarının etkisinin az olduğu şelf alanının geniş olduğu kıyılarda akarsu biriktirmeleri sonucu oluşan ovalardır.
- Alüvyal toprakların yaygın olduğu alanlardır.
- En fazla Ege Bölgesi'nde görülür.
- En büyüğü Çukurova Deltası'dır.

TÜRKİYE'NİN PLATOLARI

TÜRKİYE'NİN AKARSULARI

Türkiye Akarsularının Genel Özellikleri

- ↳ Boyları kısa, havzaları dardır.
- ↳ Ulaşım elverişli değildir.
- ↳ Doğu-batı doğrultusunda akarlar.
- ↳ Rejimleri düzensizdir.
- ↳ Denge profiline ulaşmamışlardır.
- ↳ Akış hızları fazla, enerji potansiyelleri yüksektir.
- ↳ Genellikle "V" vadi profiline sahiptirler.

Ülkemizdeki yüzey sularının kirliliğinde en fazla evsel atıklar ile zirai ilaç ve gübre kullanımı etkili olmaktadır.

Türkiye Sınırları Dışına Dökülenler

- ↳ Çoruh (Gürcistan'dan Karadeniz'e)
- ↳ Fırat (Suriye-Irak'tan Basra Körfezi'ne)
- ↳ Dicle (Irak'tan Basra Körfezi'ne)
- ↳ Aras ve Kura (Hazar Denizi'ne)

Doğal Sınır Oluşturan Akarsular

- ↳ Aras (Ermenistan, Nahçıvan)
- ↳ Meriç (Yunanistan)
- ↳ Arpaçay (Ermenistan)
- ↳ Asi (Suriye)
- ↳ Dicle (Suriye)

Üzerinde Taşımacılık Yapılan Akarsu

- ↳ Bartın Çayı

En Hızlı Akan Akarsu

- ↳ Çoruh Nehri

Türkiye Sınırları Dışından Gelip Ülkemiz Sınırları İçerisinde Dökülen Akarsu

- ↳ Asi Irmağı

